

Sokszor vagyunk úgy az életben, hogy a részleteknek nem tulajdonítunk különösebb jelentőséget. A nagy kérdések háttérbe szorítják, árnyékba borítják őket, mondanivalójukat későn ismerjük fel. Pedig ezek nélkül a részletek nélkül nem lehet teljes a valóságról alkotott képünk: gyakran többet árulnak el önmagukról és másokról, az életről, mint a nagy szavak, az ünnepélyes kijelentések. Így vagyunk az evangéliumokkal is: azt hisszük, tökéletesen ismerjük őket, annyira aprólékosan, hogy már semmi újat nem mondhatnak. Hogy mennyire nem így van ez, akkor bizonyosodik be, amikor egy szó, egy kifejezés, egy mondat, amely fölött százszor siklottunk át a megszokás érzéketlenségével, villanásszerűen új összefüggéseket tár fel előttünk, más megvilágításba helyez addig egyoldalúan megítélt eseményeket.

Mindenki jól ismeri Jézus megfeszítésének történetét. A nagypénteki tragédiának minden szereplője meghitt ismerősünk, szinte kívülről tudnánk idézni minden szót, ami akkor elhangzott. A keresztfeszítés jelenetében mégis van egy olyan mondat, jelenet, amely — gondolom — sokak figyelmét elkerülte eddig. A Jézus kivégzésén résztvevő katonákról van szó, nagypéntek legjelentéktelebb, leginkább árnyékban maradó szereplőiről, a halálos ítélet arcnélküli végrehajtóiról. Kik voltak ezek az emberek, mit gondoltak, mit éreztek a keresztfá alatt? Az evangéliumok csak sejtetik, egy mondatban utalnak rá: „minekutána pedig megfeszíték őt, eloszták az ő ruháit sorsot vetvén.”

Az evangéliumban gyakran felbukkannak a katonák, ha csak a római sas háttérből fenyegető, közvetetten jelentkező sötét és fenyegető árnyként is. Az volna a természetellenes, ha nem így lenne: a római birodalom, akárcsak az ókor többi nagyhatalma, a hódításon és erőszakon épült fel, középpontjában a hadsereg állt. Palesztinában is megszokott látvány a római katona, mint minden provinciában, Jézus naponta találkozott vele és tanításában is felbukkan alakja. A kaperneumi százados, aki szolgálja meggyógyítását oly mély hittel és alázattal kéri, Jézus rokonszenvének örvend, példaképül állítja honfitársai elé. A gőgös, a hódító jogával élő katonával szemben, aki arra kényszerítheti a szembejövőt, hogy egy mérföldre elkísérje őt, málhait cipelje, Jézus az engedelmisséget ajánlja, sőt a felebaráti szeretet jegyében azt kívánja tanítványaitól: legyenek útítársai két mérföldön át. A viszony a zsidó lakosság és a római katonák között azonban meglehetősen feszült. A történelmi feljegyzések szerint, egymást érik a lázadások, a véres merényletek s nem maradnak el az ugyanilyen megtorló intézkedések sem.

A légiók gyakran használták kardjukat: e csatákhoz képest Jézus kivégzése kockázatmentességében szinte unalmas feladat lehetett számukra, amit a megszokottság beidegződöttségével, közömbösen hajtanak végre. Hogyan is ismerhették volna fel, hogy egy világtörténelmi jelentőségű esemény résztvevői és tanúi? Más se volt tudatában ennek a jelenlevők közül, miért éppen ők lettek volna kivételek? Jézust nem ismerték, nem sajnálták, nem is gyűlöltek. A feladat, amellyel megbízták, veszélytelen, zsákmányra semmi esély; inkább unalmukat elűzni, mint Jézus ruháinak valódi értékéért veszik elő a keresztfá alatt a kockát, megvárni, amíg az áldozat kiszerved.

Éppen ez a részvétlenség, közömbösség a végtelenül döbbenetes ebben a történetben. Két olyan világ találkozik a keresztfá alatt, amelyeket semmi sem fűz egymáshoz. A katonákat sem Jézus ártatlansága, sem személye, sem tanítása nem érdekelte, a legelemibb emberi érzés is hiányzott belőlük Jézus iránt. Oriási

lehetőséget szalasztottak el pedig, Jézusban fel nem ismert testvérüket, társukat veszejtették el: azt az embert, aki sorsában nagyon közel állott hozzájuk, aki kérdéseikre választ és életüknek célt adhatott volna.

Egyenesen meglepő, hogy a döntő különbségek ellenére is, milyen sok hasonlóságot mutat Jézus és a katonák élete. Egyedüllétük, az ún. polgári világon való kivülállóságuk rokonítja őket. Jézus, az ácsmester fia, olyan életet vállalt a prófétaságban, amely minden hagyományos emberi viszonyt, kapcsolatot megszüntetett. Családját, szüleit és testvéreit, otthonát elhagyja. Izráel prófétája a szó legteljesebb értelmében földönfutó, nem tudja holnap hol hajthatja álomra fejét. A katonákat családjuk köréből a hatalom ragadta ki. Ezer és ezer mérföldre otthonától, apjától, anyjától, feleségétől és gyermekeitől elszakítva, a germán, a frank, a trák, a kisázsiai katona sem tudja, holnap a birodalom melyik részébe vezérli a császári parancs. Jézus minden anyagi kincsről lemondott. Rajta levő ruhája, az elébe tett étel volt az, amit elfogadott a világtól. A katonának se volt egyebe, csak amit magán hordott: egyenruhája és fegyvere. Számára is a legértékesebb az anyagi kincs, a vagyon volt; sietett is túladni zsoldján, az összerabolt dolgokon. Végül — főleg prófétasága utolsó időszakában — Jézus egyre gyakrabban érzi a számára ellenséges világ szorítását, hogy élete veszélyben forog. A katonák? Mesterségük, foglalkozásuk a halál, az orgyilkos tör, a végzetes kardcsapás bármikor lesújthatott rájuk.

Jézus életformája nagyon sok hasonlóságot mutat azzal, amelyben a katonák éltek, Ami merőben ellentétes és megkülönböztethető, az életük célja és a lelkület, amellyel azt megélték. Jézus önként vállalta ezt az életet, és tudta, miért választott így. Isten és ember ügyét szolgálta, a szeretet vallásának hirdetésével egy új világ magvait hintette, ültette el a szívekben. Nála az életcél határozta meg annak formáját. A katonák esetében ez fordítva történt. Őket belekényszerítették egy olyan életformába, amely lassan minden életcél elrabolt tőlük, meggyilkolta lelküket.

Jézus élni tanított, az örökkévalóságra tekintve kereste az emberhez legméltóbb életet és hitet. Ők az ölés, a gyilkolás foglalkozását gyakorolták. És a céltalan meghalását. Egy pillanat, életükkel együtt, mindenüktől megfoszthatta őket. Igyekeztek ők is hasonlóan viszonyulni a perchez: fenéig kiinni minden kupát, kiélni minden örömlélethez. Csak a pusztán életükkel rendelkeztek, egyetlen kincsel: úgy használták fel, fektették be, ahogyan jónak látták. Életcél? A békés öregkor, a végkielégítés, a kis ház, az asszony, a gyermek elérhetetlen távolban lebegett. Számok voltak egy olyan üdvtan hadseregében, amelynek célja maga is hamis volt: a „világbéke“, a híres „pax romana“ álma sem lelkesíthette őket, embereket, népeket úgy hoztak közel egymáshoz, úgy békítették össze, hogy az ellenszögölőt legyilkolták. Lelkiismeretük rovására próbált megszületni egy olyan új világ, amelyet nem érezhettek a magukénak.

Jézus és ártatlan gyilkosai, a katonák sorsa így villan fel egymás mellett és cáfolja egymást egy kétezer éves mondatban. Milyen könnyű volna most nekünk a keresztfa erkölcsi magasságából ítéletet mondani, megsemmisítően megbélyegezni, lenézni a keresztfa tövében kockáit forgató katonákat!

Nem szabad ezt tennünk, legalább is nem elhamarkodottan. Jézusa egy volt az emberiségnek, s hozzá hasonló is nagyon kevés. Velük szemben, de inkább mellettük, az emberiség nagy többségét a „katonák“, az árnyékban élők alkották és alkotják, és mi is közéjük soroltatunk. Aki ezt tagadja, az vagy szent, magasan a többi fölött álló ember, vagy nem őszinte Istennel és önmagával szemben. Ki nem érzett soha kétséget közületek, ki ne gondolt volna soha arra, amire a katonák? Ki ne okoskodnék gyakran úgy, mint ők? Ha úgy jövünk a világra, hogy ez nem

tőlünk függ s el kell fogadnunk azt olyannak, amilyen: kicsinyesnek, önzőnek, ahol mindenki csak önmagára és „zsákmányára“ tekint, ahol a sors a beidegződöttség satujába szorítja az embert és világmegváltó álmát, hogyan lehet másképp és érdemes-e másképp élni? Az elveszendő tehet-e mást és elítélhető-e, ha nem úgy él, ahogy a józan megfontolás diktálja: önmagának, a percnak, az élvezetnek, önzésnek? Nem az-é az okosabb, az életrevalóbb, aki csak önmagával törődik, akit semmi más nem érdekel, csak önmaga boldogulása? És nem nevetséges-e az, nem szélmalomharcszerű-e az az élet, amely a nehezebbet, a lehetetlent veszi mindig célba, amely többet akar és keres, mint ami elérhető, s ezért a Golgotát sem kerüli el? „Nem én fogom megváltani, megváltoztatni a világot“ — ezt az élet-szemléletet, amit a katonák képviseltek, nem is olyan könnyű pusztán logikai érvekkel megcáfolni. A „szeretet, testvériség, Istenországa“ annyiszor bizonyult szólamnak, annyi emberben kellett csalódnunk, hogy hitelüket vesztették sokak szemében. A kísértés nagy, s a katonák igazsága kézzelfogható az álmokkal és ábrándokkal szemben.

Egyetlen érv, érzés cáfolja hatásosan ezt a „zsoldos-okoskodást“. Van bennünk egy elemi jóra valószínűség, amellyel szembeszállni képtelenek vagyunk, amely kényszerítő erővel bír felettünk. Emberségéből sokszor kivetkőzik az ember, s erkölcsi gátlásaink sokszor megszűnnek, gyakran elfordulunk az emberi szenvedéstől, nem vesszük tudomásul, félelmünkben, elvakultságunkban ölni is képesek vagyunk, de van egy határ: az emberi nagyrahivatottság, rendeltetés, a tragédia és hősiesség, a megalázottság és felmagasztosulás keresztfája alatt kockát ragadni azért nem tudunk. Akkor már inkább Jézus mellett a kereszten, mint a keresztfára alatt kockát forgatva, meggyalázva mindent, ami emberi. Az élet előbb-utóbb mindenkit besoroz: nem olyan egyértelműen, világosan, mint a golgotai jelenetben, de határozott választás elé állít és megmutatkozik, mennyit érnek a mi hitünk és elveink, próféták vagyunk-e a magunk kis körében vagy kockázó zsoldosok?

Hála Istennek a legtöbben Jézus mellé állunk: az élet terhét, igáját és keresztfáját vállaljuk inkább, mint a kockát. Az örökkévalóságot, a benne gyökerező célt és eszményt, és nem a percet és gyermekét, a véletlent. Az áldozatot és nem az ingyen megváltottak hamis pózait. A felelősséget és nem az arany felelőtlenységét. Gyakran vonakodva, de Jézus mellett sorakozunk fel. Mellé áll az édesanya, mert nem érzi jól magát az anyaság gondját levető, könnyelmű nők között. Mellé áll a munkás, mert nem tud a dolgoztalanok közt élni; két kezének teremtő öröme többet jelent számára, mint a meg nem szolgált, ingyen kapott bér. A felelős, a szolgáló életet választja minden hivatásának élő ember. legyen az orvos, tanár, mérnök, lelkész. Voltak, vannak és mindig lesznek katonák is, „perc-emberké“, ahogy a költő (Ady) nevezi őket, zsoldosok, élősködők az élet szent testén, hivatlan vendégek a verejtékes munkával megterített asztalnál. Lesznek „sikeres“ emberek, akiket gyenge pillanataikban, önmaguk „életrevalótlanságát“ kárhózzátva irigylünk és irigyelni fogjuk gondatlanságukat, könnyű életüket, boldogságukat. A mi kezünk is sokszor téved és fog még a kockára tévedni. Előbb vagy utóbb azonban visszatérünk Jézushoz s az általa képviselt és megélt életeszményhez. Aki egy pohár tiszta forrásvízre szomjazik, nem lehet pezsgővel kielégíteni. Aki igazi, tartalmas emberi érzésekre vágyik, azt a tékozló fiú életét, a maga csábító fényeivel, elcsábíthatja, de végül minden emberben feltámad az otthon utáni vágy. A kézből, amelyet Isten munkára és simogatásra teremtett, előbb-utóbb kihull a kocka.

A golgotai kép, az általa kiváltott érzések, egy pillanat alatt tudatosíthatja ezt bennünk. Nem arról van szó, hogy messze számúzzuk életünkben a vidámságot, a jókedvet, a szórakozást. Szerves része ez is az életnek: a játék, az önfelelt-

ség és kikapcsolódás. Az élet egészét és az arányokat kell felülvizsgálunk, életcélunk és életformánk viszonyát. Erre kell nevelnünk gyermekeinket is s a példaadásnak és a nekik nyújtott segítségnek nem az életrevalóság ügyeskedésére való nevelésben és nem pusztán anyagi javak — gyakran áldozatos és verejtékes munka árán való — biztosításában kell megmutatkoznia irányukban, ahogy az a leggyakrabban történik. A holnap embere és világa olyan lesz, amilyenek mi neveljük, abban a mederben indul el, amelyet mi építünk számára. A golgotai kép választási kényszere a holnapra is érvényes marad. Mindenkor választani kényszerülünk, életformánk gyakran adva van, de céljainkat mi határozzuk meg. Nagy a felelősség. Pascal azt mondja arról az emberről, aki ennek nincs tudatában, hogy úgy viselkedik, mint akinek kocsját a szakadék felé ragadták megvadult lovai s ő ahelyett, hogy erős kézzel megragadná a gyeplőt, szabadjára engedi a zuhanást és eltakarja szemét. A veszély azonban megmarad akkor is, ha ő nem látja, s bizonyossággá lesz, ami talán elkerülhető lett volna még.

Kétezer évvel ezelőtt elmaradt Jézus és a katonák egymásratalálása a keresztfa alatt. Az élet a maga külön útjain haladt. A fegyver kicsorbult és szét hullott az általa egybekötött birodalom. A názareti győzött. Nem megaláztatásának jelében, hanem tanításának szellemével, a szeretet fegyverével hódított. Békés küzdelme ma is folyik s táborában egy hely üres, téged vár. Amen.

Egyházi Képviselő Tanács

E. K. Tanács június 28-án tartotta második negyedévi rendes gyűlését. Tárgyszorozatán szerepelt fontosabb ügyek: a megelőző ülés óta elnökileg elintézett ügyekről szóló jelentés; egyházunk képviselőinek beszámolója a hazai vallásfelekezetek jún. 21—23. napjain Bukarestben tartott békegyűléséről; egyházunk képvisellete az Unitárius Világszövetségének — IARF — Tokióban tartandó (júl. 26—aug. 2) XXV. Kongresszusán; a Missziói és Gazdasági Bizottság gyűléséről, valamint a Protestáns Teológiai Intézet doktori felvételi vizsgájáról szóló jegyzőkönyvek; végül folyó ügyek.

Lelkészi értekezletek

A második negyedévi lelkeszi értekezleteket a kolozs-tordai egyházkörben Nagyváradon jún. 5—6-án, a maros-küküllői egyházkörben Dicsőszentmártonban jún. 14—15-én, a székelykeresztúr-udvarhelyi egyházkörben Székelyudvarhelyen jún. 7—8-án és a sepsiszentgyörgyi egyházkörben jún. 14—15-én Árkoson tartották.

A közérdekű értekezlet tárgyát Kovács István: „Az életet választjuk, hogy éljünk, mind mi, mind a mi utódaink. A vallásfelekezetek hozzájárulása a béke és a népek közötti egyetértés támogatásában“ c. előadása képezte. A teológiai értekezlet dr. Szabó Árpád előadása alapján „Az ember természete és rendeltetése“ kérdésével foglalkozott. Az előadásokat számos hozzászólás követte.

A teológiai értekezlet keretében felolvasásra került a Missziói Bizottság általános jelentése az Egyház 1982. évi szolgálatáról. A lelkeszi értekezletek végén közigazgatási kérdéseket és folyó ügyeket beszéltek meg.

Püspöki vizitáció

Dr. Kovács Lajos püspök, a főtisztelendő asszony, András György előadótanácsos és Tana Ferenc főszámvevő kíséretében püspöki vizitációt tartott május 5 és június 24 között, a sepsiszentgyörgyi egyházkör valamennyi egyházközségében a következő sorrendben: Nagyszeben, Fogaras, Alsórákos, Datk, Olthévíz, Barót, Köpecbánya (leányegyházközség), Felsőrákos, Vargyas, Köhalom, Homoródjánosfalva, Daróc (leányegyházközség), Brassó, Kálnok, Bodok (leányegyházközség), Sepsikőröspatak, Árkos, Sepsiszentkirály, Szentivánlaborfalva, Kökös, Sepsiszentgyörgy, Nagyajta, Bölön, Úrmös és Bukarest (leányegyházközség). A vargyasi, kőhalmi és sepsiszentgyörgyi egyházközségekben, valamint a bukaresti leányegyházközségben jelen volt dr. Barabássy László főgondnok is. Az egyházkör részéről Májay Endre esperes és Szabó Sándor felügyelő gondnok vettek részt a vizitáció munkájában.

A meglátogatott egyházközségekben és filiákban istentiszteletet tartottak, melyen népes gyülekezet vett részt. A püspöki vizitáció számbavette az egyházközségek vallásérkölcsi életét, ingó és ingatlan javait; keblitanács és közgyűlés keretében értékelte az elért eredményeket és utasításokat adott egyes hiányosságok kiküszöbölésére.

A püspöki látogatás a sepsiszentgyörgyi egyházkörben eredményes munkát végzett, ösztönző és megelevenítő hatást gyakorolt a gyülekezetek vallásérkölcsi életére.